

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1996

ИЮЛИН

24

Зунай һүүд хүхэпшн

хонин харын 9

СРЕДА

гаратай 4

№138 (19478)

Газетын сэн

хэлсээтэ.

1921 оной
декабриин 21-һээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

Удэхотын байгуулагдаһаар 330
дозорюулагдаһан һайндэрэй
35-дахи дунда һургуулийн
Лидия Логовна Шункова,
Доржөөн
убликын мэдээжэ архитектор
ажалай ветеран Андрей
Вампилов, олимпийн
мэргэн буудагша Петр

Павлович Николаев гэшгэд Улаан-Үдэ
хотын хүндэтэ эрхэтэн гэжэ хүндэтэ
нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Хүн
бүхэндэнь хоёр миллион мүнгэн шан
барюулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Р. Вампилов, М. Л.
Шункова, П. П. Николаев.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУД ХУНГАГДАБА

Республикын Арадай
хүндэтэ эрхэтэн
Байрамын
Баяртай
ан части
рэгшээр
һанһаа
н байр
настиин
жэ эхилэ
на хүр
өөрэнэ
жом гар
ан-Түс
да һуруу
НА
ыроной
валити
н" "Бур
"Мис
азетэй
оллекти
ын ре
та гү
а мэдүү

партийн ветеранууд нэрэмэ
альга ташалгаар угтаба.
—Танай республикада миний
айлшаар ерэнэн зорилго хадаа,
Россин Федерациин
Президентын хунгуулийн
һүүлээр социальна үнэн зүб
байдал гэнэн хамтаралаа бүри
үргэдхэжэ, олон тоото
партинуудыг ниилүүлжэ нэгэ
хүтэлбэрилэгшэдтэй болгохо
гэжэ Москвада байгуулагдаһан
манай хүдэлөөнэй гэшүүд
шийдхэ хэмди. Хэнэйшье
мэдэхээр мүнөө сагта нэгэ
нэгээрэ үгэ буяалдажа,
оорынгоо һанамжа дурадхал
хэрэг дээрэн бэелүүлхэмнай
хүндэхэн гэшэ, —гээд Николай
Иванович үгээ эхилэ. —
Саашань хэлэхэдэ,
Президентын хунгалтада Борис
Ельцин арай шамай диилэжэ
гараба. Зүгөөр хунгалтын урда
тээ бидэнэрэй эмхидхэлэй
хүдэлмэри бүри һайнаар
эмхидхэ, ябуулаа һаамнай
ондоо дүн туйлагдаха байгаа
бшуу. Энээнээ бидэнэр мүнөө
ойлгобо гэшэбди. хунгалтада
коммунистуудһаа гадна юрын
хүн зон, залуушуул хабаадаашье
һаа, үсөөн байгаа. Тиймэхээ нэгэ
бүлэг боложо тэмсэхэдээ,
оорынгоо байдалыг
һайжаруулжа шадаха байһамнай
элитэ. Эдэ бүхы асуудалуудаа
зүб мүрөөр шийдхэхын тула
нотаг бүхэндэ хүдэлөөнэйнгөө
конференци үнгэргэжэ,
коммунист партиин бүхэроссин

сьезд зарлаха гэжэ хэлсэһэн
байгаабди. —гээд Н. И. Рыжков
сугларагшадта хөөрөжэ үгэбэ.
Конференциин делегадууд
Николай Ивановичһаа олон
тоото асуудалуудыг һуража,
һанаа сэдхэлээ амарба.
Удаань конференци дээрэ үгэ
хэлэлгэ үргэлжэлөө. Түрүүлэн
партийн Загарайн райкомой
нэгэдэхи секретарь В. И.
Сафронов, профессор, академик
К. А. Никифоров, партиин
Октябрьска райкомой нэгэдэхи
секретарь А. С. Ендрихинский,
республикын эхэнэрнүүдэй
соведэй гэшүүн Е. С.
Бурдуковская болон бусад үгэ
хэлэхэдээ, орон дотороо эхилһэн
шэнэ хүдэлөөнэй ажал
хүдэлмэри һайшаажа байһанаа
мэдүүлээ.
Байгша оной августын 7-до
Москва хотодо үнгэргэдхэ
коммунист партиин бүхэроссин
сьездын делегадуудаар хоёр хүн
хунгагдаха байба. Бултанай гараа
үргэжэ, дуутаа үгэһэнэй ёһоор,
сьездын делегадаар дайнай,
ажалай ветерануудай
республиканска соведэй
түрүүлэгшэ М-Ж. Ц. Гармаев,
Бэшүүрэй аймагай Бага-Хунилын
өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын
захиргаанай гулваа А. А.
Смолина гэшгэд нэгэн дуутаар
хунгадаба.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН СУБЪЕКТНУУДЭЙ ХУНГУУЛИН КОМИССИНУУДАЙ, ТЕРРИТОРИАЛЬНА БА УЧАСТКОВО ХУНГУУЛИН КОМИССИНУУДАЙ ГЭШҮҮДТЭ ХҮНДЭТЭ НҮХЭДҮҮД

Россин Федерациин Президентые хунгаха хунгуулийн ажал
ябуулгын амжалтатайгаар дүүрэнхтэй дашарамдуулан, Россин
Федерациин Түбэй хунгуулийн комисси эрхэтэнэйнгээ уялгыг
үнэн сэхээр, зоримгой шийдэнгыгээр, бүтэмжтэй һайнаар
бэелүүлхэнэйтнай түлөө таанарта үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан
хүргэнэб.

Хэмжээгээрэ болон эршэ дэлисээрээ үзэгдөө дуудлаагүй
политическэ абьяас ехэтэй хунгуулийн ажал ябуулга 8 нара шахуу
саг соо үргэлжэлһэн байна. Энэ үе соо таанад эдэб шатын
хунгуулийн комиссинуудта эмхидхэлэй үрэ түгэс ажал ябуулаат.
хунгуулийн ябуулгада үнэн сэхээр, бээ сум үгэжэ ажаллаат,
тихэдээ сэдхэл бодолой, һанаан заяанай туйлай ехэ бэрхэшээл
түбэгүүдтэй ушараат. Имагтал таанадай хүсэлэл оролдолгын ашаар
Россин Федерациин Президент хунгадаа.

хунгуулийн ажал ябуулга тухай үнэн сэхэ руунь олондо
мэдээсэһэнэй ашаар манай Эсэгэ ороной хүн зон, кандидатуудай
этигэмжэтэ ноурнууд болон адаглагшад хунгалтын ябасын хойноһоо
адаглаха, хинаха аргатай байгаа. Энэ туршалгыг таанад нэрэтэй
түрэтэйгөөр дабажа гараат. Президентын хунгалта үнэн зүбөөр,
демократиин үндэһөөр үнгэргэгдөө гэжэ мэдэрһэн Россин болон
уласхоорондын олонийтын зүгһөө таанадай ажал үндэр сэгнэлтэдэ
хүртэбэ.

Россин хунгуулийн комиссинуудай шэнэ демократиин гурум
тогтоогдоо гэжэ мүнөө бата найдамтайгаар хэлэжэ болоно. Ниитэ
нэгэн, эбтэй эетэй ажал ябуулга эрхэтэдэй хунгуулийн эрхэнүүдыг
хангаһан, хунгуулийн ажал ябуулгын ёһоо гуримыг һайнаар мэдэхэ
мэргэжэлтэдэ хунгуулийн комиссинууд бүридүүлэгдэһэн байгаа.

хунгуулийн ондоошье ажал ябууланууд урдманай бидэниие
хүлээнэ. Танай мэргэжэл шадабари, олоной дүй дүршэл
демократическа Россин аша туһада үшөө дахин алба хэхэл. Таанадта
бултанатнай элүүр энхыг, зол жаргалтай ябахыг, таанадай бүлэнэртэ
али бүхы һайниие, демократиин уг зорилгонуудта алба хэлгэдэ
саашадаашье амжалтануудыг туйлахыетнай хүсэнэб.

Таанадта тон ехэ баяр хүргэнэб!
Россин Федерациин Түбэй хунгуулийн
Комиссиин түрүүлэгшэ Н. РЯБОВ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА

Буряад Республикын
Президент А. В. Потаповай,
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.
И. Семеновой хамтын
захираалтаар Буряад Республикын
Гүрэнэй политикын гол бодомжын
проект зохиохо хүдэлмэрилгын
бүлэг байгуулагдаа.
Буряадай гүрэнэй
университедэй Эсэгэ ороной
түүхын кафедрые даагша, түүхын
эрдэмэй кандидат К. Б. Митупов
тус бүлэгыг толгойлоно. Элитэ
мэдээжэ эрдэмтэд, гүрэнэй
засагай зургаануудай
мэргэжэлтэд энэ бүлэгэй
бүридэлдэ ороно. Айхабтар ехэ
удаа шанартай документын проект
зохиохо хүдэлмэри тус бүлэг
сентябриин 1 болотор дүүргэхыг
хараална.

дэмжэлгэ үзүүлэгдэбэ. А. В.
Потаповай захираалтаар Хүдөө
ажахын болон эдээ хоолой
зүйлнүүдэй министрствээр
дамжуулан бюджетдээ ороһон
мүнгэнһөө 100 миллионһоо бага
бэшэ түхэриг шубуунай
фабрикануудта, гахайн
комплекснуудта үдэр бүри
һомолхыень республикын
Финансын министрствэдэ
даалгадаа.

Философин эрдэмэй доктор,
профессор Ю. Б. Рапдалов,
түүхын эрдэмэй доктор,
профессор Г. А. Сажкиев хэгдэһэн
хүдэлмэридэ тобилол хэхэ
ёһотой экспертүүдээр
тодорхойлогдоо.

Эдэ һалбарини предприяти-
нуудай мүнгэн һангай талаар
айхабтар орёо байдалда
ороходонь, иимэ шийдхэбэри
абгалан байна. Доройтон һалаха
туйлдаа хүрэхэдөө, эдэ
предприятинууд продукция
гаргалгынгаа хэмжээ эрид
доошолуулаа. Энэнь республикын
эдэ хэрэглэгийн дэлгүүртэ
хангалтагүй муугаар нүлөөлэ.
Таһалагдажа үгтэһэн мүнгэ
зөөриие ашаг үрэ ехэтэйгээр
хэрэглэжэ, шубуу үсэхэрилгын
ба гахай гэжээлгын
предприятинуудай продукцияр
хүн зоние тогтууритай һайнаар
хангахыень республикын Хүдөө
ажахын ба эдээ хоолой зүйлнүүдэй
миштерствэдэ даалгадаба.

Шубуу үсэхэрилгын болон
гахай тэжээлгын предприяти-
нуудта Правительствын зүгһөө

ХЭЛЭН - НАРИН НЯГТА ЗҮЙЛ

"Хэлэнэй асуудал болбол тон болгоомжотойгоор хандаха нягта нарин зүйл мүн. Хэлэнэй зүришлэдөөнүүд үсөөн бэшэ ушарта үндэһэ яһатанай хоорондох хөмөрөөнуудай далда шалтагаанууд болошодог. Тиймэһээ энэ хүдэлмэри баалалта захиралгагүйгөөр ябуулагдаха ёһотой". Буряад Республикын арадуудай хэлэнүүдые бүрин сахилгын ба хүгжөөлгын программа" буряад хэлэнэй үргэнөөр хэрэглэгдэе үүсүүлжэ, "саад-хургуули-дэрдэ хургуули" гэхэн хураалсалай системэтэй нягта холбоотойгоор бээлүүлэгдэхэ ёһотой. Буряад Республикын Правительствын Президиум дурсагдагша программы бэлдэһеэ абаба.

Түүһин ба соёлой шэнээр элэрүүлэгдэһэн үшөөнүүдые гүрэнэй хамгаалалта абаха тухай тогтоол баталагдаа. Мүнөө гүрэнэй хамгаалалтада түүхын ба соёлой 1131 хүшөө абтанхай. Тийхэлээрээ 338 шэнэ хүшөөнүүд нэмэгдэбэ гээшэ.

Буряад Республикын Правительство "Буряад Республикын территориядо харин эрхэтэдэй ба эрхэтэн байлагүй хүнүүдэй байха гурим тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилтануудые оруулха тухай" болон "Хүтэлбэригын тогтоогдоһон гуримые эбдэһэнэй, түлөө захиргаанай харюусалга тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулинуудай проектүүдые найшаагаа.

Буряад Республикын Правительствын Президиумэй заседаниин Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов хүтэлөө.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной июнин 13-дэхи тогтоолоор Стеклозаводской хунгуулин 63-дахи округинаа хунгалта үнгэргэгдэхэн.

Энээнтэй дашарамдуулан, Буряад Республикын хунгуулин комисси гар табилгануудые суглуулхааа урид хунгуулин комисси (ниитын нэгэдэл) - Буряад Республикын хунгуулин комиссида (ниитын нэгэдэл) - Буряад Республикын хунгуулин комиссида бүридхэлдэ депутатта кандидатуудые дэбжүүлхэ эрхэтэй гэжэ нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ болон бүлэг хунгалта мэдээсэнэ.

Депутатта кандидатуудые бүридхэлдэ абахын тула хунгуулин нэгэдэлэй гү, али бүлэг хунгалтайд түлөөлэгшэ, үгы наа, кандидат 1996 оной сентябриин 15-аа хожом бэшэ болон округной хунгуулин комиссида хунгалтайд гар табилгануудые хуудануудые, хунгуулин нэгэдэлэй гү, али бүлэг хунгалтайд (50 хүнөө доошо бэшэ) депутатта кандидатуудые дэбжүүлхэ шиидхэбэри, тус хунгуулин округтоо кандидаттай дэбжүүлхэ зүбшөөлөө үгэхэн тухай мэдүүлгэ, кандидат тухай мэдээнууд нэрэ, обог, түрэнэй үдэр, хүдэлдэг газар, эзэлдэг тушаал, эдэбтэрнээ тэмдэглэлнүүд, кандидатай ямар нэгэн хунгуулин нэгэдэлдэ, политическэ партида, бүлэг хунгалтайд хамаада мэдээнууд округной хунгуулин комиссида үгтэхэ ёһотой.

Гадна хунгуулин нэгэдэлдэ кандидат этигэмжэтэ нэвч Уставтай зохилдуулан партиин, хүдэлөөнэй, ниитын нэгэдэл түлөөлэгшэтэ зургаанаар (суглаан, съезд, конференци, пленум бусад) дэбжүүлэгдэе гэхэн гэршэлгэнүүдые (Уставтай баримтану округной хунгуулин комиссида үгэхэ ёһотой.

Дэлгэрэнгы мэдээсэл абахын тула Правительствын байшан кабинет, 9 сарһаа 17 час 30 мин. болотор Буряад Республикын хунгуулин комиссида хандаха.

Телефон 2-34-98, 2-18-66.

Буряад Республикын хунгуулин комиссин түрүүлэгшэ Н. М. ЦЫГАНК

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУНГУУЛИН КОМИССИН МЭДЭЭСЭЛ

СТЕКЛОЗАВОДСКОЙ ХУНГУУЛИН 63-ДАХИ ОКРУГ

Түбынь—Стеклозаводой соёлой байшан (11466 хунгалтайд) Хилэнүүдынь: Вагжановай, шэлэй заводой посёло Дивизионно станци, Сэлэнгын зүүн эрье (Сэлэнгын хуулин тэрэнэй наба халаа хүрэтэр), Степной посёлок.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН МУЙСКИЙ РАЙОНОЙ СУДЬЯГАЙ ТУШААЛДА КАНДИДАТУ ТУХАЙ

"Россин Федерацийн Судьянарай статус тухай" Россин Федерацийн 1995 оной июнин 21 - нэй N 91-ФЗ Хунгалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Россин Федерацийн Федеральна Хуулин 1-дэхи статьягай 6-дахи пункт 3-дахи нэмэлтэ пунктые хүтэлбэри болгон, Буряад Республикын Верховно Сүүдэй дурадхалнуудта үндэһэлэн, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Муйскын районой судьягай томилогдохоор зууршалагдаһан Миронова Елена Игнатьевна кандидатурын зүбшөөхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМ

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной июлин 21.

Дэлгүүрэй харилсаан: ажабайдал, ажал хэрэг "ӨӨРЫН САМСА БЭЕДЭ ЗӨӨЛЭН"

НЭГЭ үедэ хүдөө нютагуудта фермерэй ажахынуудые олон болгохо, колхоз, совхозуудые тарааха гэжэ байгаад яһала шууян болоо хааб даа. Бээ гүйсэд дааһан, бүхы юумээ үмсэлжэ абаһан фермерүүд лэ хүн зоние гэжээжэ шадаха, тэдээндэл түрүүшын ээлжэнэй туһаламжа үзүүлэгдэхэ мэтээр гүрэн туримнай ехэ ноёдшы яһала найдуулан юм.

Энээндэ этигэн олохон зон хамтын ажахынуудһаа гаража, газар, техникэ, адууна мал үмсэдөө абажа, тиймэ фермерскэ ажахынуудые эмхидхэжэ эхилэһэн Колхоз, совхоз одоол уялгата ажалһаа халажа, "хамтын тогтоонһоо" халбагадахаа болихомнай, сүлөөтэйгөөр өөһэдынгөө дураар хүдэлжэ, баяжаханай эсэстээ гэжэ зариман ханажашы болоо.

Эгээл тийхэдэ Тарбагатайн аймаг соошы тиймэ фермерүүд үсөөн бэшэ бии болоһон юм.

Тээд ямаршы юумые хэлэхэдэ бэлэн, хэхэдэ - бэрхэтэй. ханаанай юумэн хаана байгшаб. Фермернүүдые мүнгөөр, али бүхы юумээр хангаха, туһалхабди гэхэн найдуулан тиймэ бэлхэнээр хүсэлдөөдхихгүй байшоо. Ехэ мүнгэ оложо, хэрэгтэй техникэ, түишэ, тоһо гэхэ мэтые дуратай соогоо абаха аргагүй. Нүгөө талаараа "манһаа халажа гараһан хойноо яанат, манай бэшэт" гэжэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд шэнэ эздэ дүтэ үзэхээ болёо аабза. Эдэмнай үмсэ боложо, баяжахаһаана гэжэ зарим зон баһал тэдэндэ тиймэшы дуратай байгаагүй.

Эдэ мэтэһээ эхилээд лэ фермернүүд урма зоригго мохожо, жэгүүрдалиа хухаржа захалаа. Зариман эхилһэн ажалһаа орхижо, дахин хамтынгаа ажахыда орохо баатайшы болоо. Тийгээшье энээнэй хажуугаар нэтэрүү, нэгэ эхилһэн хэрэгээ заатагүй эсэстэнх түргэхэ, ямар нэгэ үрэ дүн гуйлаха гэжэ оролдог хүнүүд баһал бии байгаа. Эгээл тиймэ нэтэрүүнүүдэй нэгэн - Барыкино тосхой фермер Василий Изосимович Песков болоно. Тэрэ урда тээнэ "Авангард" колхоздоо ахмад агрономоор хүдэлжэ байһан юм.

Наяхан бии тийшэ ябахыда тэрэнгүй уулзажа, ажабайдал, ажал хэрэгээрнэ һонирхоо һэм. Ушарын юуб гэхэдэ, хүшэр хүндэ байдалда ороходоо, тухашаржа, тулгардахыда, аймаг соо зарим фермернүүд үни халаа һандараа, таража үгы

боллоо бшуу.

- Иигэн тийгэн аһасалдажа байһалди даа. Дан үгыржэ халаабди гэхэ аргагүй. Мүн баяжашаһан юумэмнайшы үгы. Өөрөө тухай мэргэжэлтэй, хүдөө ажахын үйлдэбэриэ һайн мэдэхэ хүн хадаа газараа хэээ, хайшан гээд элдүүлхээ, хаанан юугээ тарихаа мэдэнэ ха юмши даа. Техникээшы заһабарилжа, нарин нягтаар абажа ябаха, хүдэлгэхэ талаар хүнһоо дугуугүй байгдана гэшэ. Юрэдөө хүдөөгэй ёһотой фермер гэршэлһэн инженер, агроном, зоотехник шэнги али бүхы юумэ мэдэхэ, шадаха ёһотой. Капитали гүрэнүүдтэ фермернүүд тиймэ байхадаа ехэ ядамаггүй ажамадарна, ажалһана бшуу, - гэжэ Василий Изосимович хоорэнэ.

Тийхэдэ тэрэ үдэрһөө үдэртэ үүр-сүүрээр бодоод, хүниин харанхы болотор хүдэлдэг, хара хуһһөө гамнангүй ябаха баатай болодог тухайгаа балай хэлээгүй.

- Ажахы тухайгаа, хүдэлмэре яжа эмхидхэдэг, ямар продукци үйлдэбэрилдэг тухайгаа хоорөө һаатнай, һонин байгаа, - гэбб.

Сөхилөн хэлэхэдэ, даб дээрэ эдөө хоол элбэгээр абажа, зоние һайса гэжээжэ байнабди гэхын аргагүй. Түрүүн гүрэнэй банкһаа урьһаламжа абажа, тэрээгээрээ заа-зуу техникэ, зэмсэг худалдажа абаа һэмди. Өөһэдтөө моортэ трактортай, сеялктэй, ашаанай автомашинатай болообди. Заһабарилгын мастерской түхээржэ байнаб. 15 гектар таряалангаа севообородой ёһоор хубаарилжа, 6 гектартаң жэл бүхэндэ таряа таридат, үшөө тэды шэнэн газарынь сэбэр паар болгодог, бэшэндэнх хорталха, зелёно таридатби. 6 гектар паар дээрээ тэрэ үр арга шадалаараа үйлдүүлэ оруулжа, һайнаар үйлдүүлээ. Хойто жэлдэн тэндэ шөннисэ тарихадамнай, гектарай 25-30 центнер ургаса, абтана. Оройдоол 6 гектар таряатай аад, комбайн барижа байһанай үлүү. Тиймэһээ тэрэниэ намарын колхозһоо аредээр абажа хэрэглэдэгбди, - гэжэ фермер хоорэнэ.

- Василий Изосимович, та, ямаршы жэлдэ гектар бүриһөө 25-30 центнер таряа абанабди гэпэт. Тээд яахадаа хажуудахи ажахыдатнай тиймэ ургаса абтанатгүйб?

- Ажалай шанарһаал, бүхы хүдэлмэриэ саг соонх хэһэнһээ болоно. Мүн баһа эрхим шанартай сортовой үрэнэн

хэрэгтэй ааб даа. Энэһнээ ондоо нюуса байхагүй.

Нёдондо бидэ гектар бүриһөө 32 центнер шэниисэ абаа бэлэйбди. Гүрэндэ 40 центнер ороһоо худалдаабди. Бэшэ таряагаа үрэнэдэ, мүн эдихэ талханда үлөөгөө һэмди. Гол түлэб хартаабха горитойгоор худалдажа, ехэнхи олзоёо абанабди. Саашадаа тэрэнэй тарилгын газарые үргэдхэхэ ханаан бии, - гэнэ.

- Хэды хүн, хайшан гээд хүдэлнэ гэшэбта?

- Бүхы хүдэлмэриэ онһон техникын хүсөөр хэхые оролдонобди. Гэр бүлэдөө оройдоол 3-4 хүн байгаад, ажалһаа улаан гараар хэжэ урагшаа ябахагүйш. Гансал хартаабха тариха, ургасынь малтажа абахада гайтай болодог. Бүхы түрэл гаралаа урижа, арбаад хүн болоод хүдэлдэгбди.

Энэ жэлэй хабарай тарилгы муу бэшээр үнгэргөөбди. Паарнай һайнаар элдүүлэгдэһэн, буртаг үбһэ, ногоогүй сэбэр байгаа. Үрэхэмнайшы һайн шанартай һэн. Саг соогоо хура бороотой ороо һаань, таряаншы гараха ёһотой, - гэжэ В. И. Песков хэлэнэ.

Таряан ажалһаа гадна, энэ айлэй үмсэдөө һаамхай 2 үнээ, 3-4 тугал, буруу, 4-5 гахай гэжээнэ. Фермерэй хэлэһэнэй ёһоор, эдэнэр таряалангаа үшөө үргэдхэжэ, малашы зарим тэды олошоруулха аргатай. Тээд үмсын гү, али фермерэй ажахы, мүн газар үмсэлхэ тухай тодорхой хуулин үгы байхада, маргаха, татагасаха баатай болоно.

- Хайшан гээл һаа, заа-зуушы мүнгэн олзо олохоб гэжэ оролдонобди. һаяшаг жэжэ боролжоо хухалжа, боожо, хамуур болгоод, тэрэнээ Улаан-Үдэ абаашажа худалдаа һэмди. Элдэб юумэ, шорой шохой хаядаг газарһаа үнгэтэ түмэрэй үртэһэ хаядаһа суглуулжа, "Вторчермедтэ" тушаагаад, олоһон мүнгөөрөө гэр хушаха шифер абаабди. Юрэдөөл, "ябаһан яһа зууха" гэжэ бэдэрэ һаа, юумэн олдохол даа, - гэжэ Василий Изосимович түгэсхэлдөө хэлэ бэлэй.

Иимэрхүүл даа, мүнөөнэй юрын фермерэй ажабайдал, ажал хэрэг. Саашадаа яжа хүдэлхээ, ажахыгаа хайшан гээд үргэдхэхөө үшөөл хүсэд һайн тодорхойлоогүй байһаар. Тээд сагшы тиймэ тогтууригүй байна ха юм.

С. ТЮЛЮКИН.
Тарбагатайн аймаг.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН УЛААН-УДЭ ХОТЫН СОВЕТСКЭ РАЙОНОЙ СУДЬЯГАЙ ТУШААЛДА КАНДИДАТУ ТУХАЙ

"Россин Федерацийн Судьянарай статус тухай" Россин Федерацийн 1995 оной июлин 21-нэй N 91-ФЗ Хунгалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Россин Федерацийн Федеральна Хуулин 1-дэхи статьягай 6-дахи пункт 3-дахи нэмэлтэ пунктые хүтэлбэри болгон, Буряад Республикын Верховно Сүүдэй дурадхалнуудта үндэһэлэн, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой судьягай томилогдохоор зууршалагдаһан Андреев Викторвичей кандидатурые зүбшөөхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМ

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной июлин 21.

Манай хөөрэлдөөн

Тиигэбэшье оролтын түлбэрийн эгээн бага хэмжээн 25 мянган түхэриг байха гэжэ съезд дээрэ баталагдаа лэн. Харин ямаршьеб даа эмхи гэшүүн боложо орохо гэбэл - 1 миллион түхэриг түлэхэ ёһотой.

Конгрессэй совет хунгадаа. Эмхидхэлэй эхин шата дээрэ тэрэнэй ажал тухай юун гэжэ бодоно?

- Советэй гэшүүн минии ханахада, өөрын дурадхал оруулаха ёһотой - юу хэжэ шадахаая, ямар ашаг туһатай байхая тэдэнэр бодомжолжол байгаа ёһотой. Тэдэнэйл дурадхалаар, ажалымнай түсэбэй үндэһэн табигдаха. Баһа тиихэдэ съезд дээрэ хэлэгдэһэн һанамжа дурадхалнуудые бэелүүлхэнэ эхилээд, ажал тон ехэ.

- Мүнгэн зөөри тушаа. Ажалай урагшатай ябахын түлөө энэл асуудалһаа олон юумэн дуудыдана гэжэ дээрэ хэлэхэ һэмди. Теэд хаанаһаа энэ мүнгэн бии болохо юм?

- Мүнгэн... Мүнгэн... Мүнгэ хэрэглээгүй эмхи гэжэ үгы ха юм даа. Илангаяа дэлгүүрэй харилсаанай үедэ энэмнай нэгдэхэй һуурида тобойшонхой. Минии ханахада, Конгрессэй зөөри оролтын түлбэринүүдэй мүнгэнһөө, манай ажалые дэмжэжэ байһан эмхи зургаануудай, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй, бата бэхи фирменүүдэй туһаламжаар лэ бүридэхэ ёһотой. Теэд "ёһотой", гээд һууха бэшэбди, хүдэлхэл хэрэгтэй.

- Евгений Матвеевич, буряад арадай байдалда тус Конгресс ямар удха үүргэтэй байха гэжэ үшөө дахин онсолот даа.

- Буряад арадай амин шухала асуудалнуудые, бүхэдэлхэйн арадуудай эрхэнүүдэй гуримай ёһоор шийдэхэхэ, ниитын, политическэ, эрдэмтэдэй ба зохёохы ажалай эмхинүүдэй түрэл арадынгаа хуби заяанда нүлоолхэ ажал ябуулгыень эрхилхэ, хүсэ шадагыень элсүүлхэ гэхэн үүргэнэ тон шухала гээшэ ааб даа. Бидэнэр, Конгресс байгуулаһанай ашаар, Росси гүрэнэй бүрин эрхэтэ арад байнабди гэжэ түрүүшынхэ мэдүүлхэ аргатай болоод, үлрэнэй дээдын зургаануудта, уласхоорондын ба дэлхэйн томо томо эмхинүүдтэ арад зонийнгоо элдэб асуудалнуудаар хандаха эрхтэйбди. Гүрэнэй дээдын болодог хунгалтын үедэшье манай арга боломжо үргэдэнэ.

АРГА БОЛОМЖОМНАЙ ҮРГЭДЭНЭ

Евгений Матвеевич, элдөөнэйнгөө эхиндэ буряад арадай конгрессэй түрүүшын президентээр ага да хартнай шалнаб. Байн даа. Урагшаа ханаатай бүлэг бүгэдэ арадуудай 2-дохи съездын шата дээрэ нимэ конгресс байгуулаха гэһэн арга оруулахада, ондоо ханамжанууд байгаа съездын, хая үнгэрһэн шата дээрэшье үтэ мүн арсалдаатайхан аргатай бэлэй. Энээн юун гэжэ хэлэхэ байнат? Үндэһэн буряад-монгол зонийнгоо эрхэнүүдые урагшаа саашанхи үгэдэнь нүлөөлхэ алуудые табиha, шийдэхэхэ ажал эмхи байгуулаха гэхэн бии болоһон эрмэлзэл аргааран гээшэ. Хэрбээ түрын засаг баригшад арадта хамаатай алуудые зүб мурөөрнэ, Конститудци ба Хүнэй үлсхоорондын алуудые сахин шийдэхэдэ мүнөөдэр нимэ асуудал хэбэшьегүй байжа болоо. Теэд өөһэдөө харана ха арадаа, буряад арадын ямар арада хүрөөд байнаб. Теэдэ буряадуудай нэгдэхэ дээрэ нимэ эмхи

байгуулаха гэхэн ханамжануудые зарим делегадууд хэлэхэ һэн. Теэд засаг баригшадэй зүгһөө энэндэ балай анхарал хандуулагдаагүй бэлэй. Харин энэ жэлэй март нарада үнгэрһэн хоёрдохи съезд дээрэ нимэ үүсхэлэй гарахада, Республикын Правительство энэниие буруушаажа, элдэб хорилтонуудһаа эхилээд, хаалтануудые хээ һэн. Тиигэбэшье, манай эдэбхитэдэй, урагшаа ханаатай, холын хараатайгаар ажалаа ябуулаха хүнүүдэй оролдоогоор лэ тус асуудал съездын зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа бэлэй. Энэ хадаа буряад зоной политическэ ухаан болбосоролой аргагүй хүгжэһэн гэршэ гэхэдэ, алдуу болохогүй гэжэ ханагдана. Тиигээд, хэнэйшье мэдэһээр, июлин 11-дэ үнгэрһэн бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съездын шата дээрэ буряад арадай Конгресс одоошье байгуулагдаба. Юундэ нимэ эмхи байгуулаха гэхэн эрмэлзэл гарааб? Буряад арадай ажабайдалда, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтэдэ нүлөө үзүүлхэ асуудалнууд бии байһаар. Энээн тухай ходел хэлэгдэжэ байдаг, тиигэбэшье, тобшохоноор хэлэгүү - хэлэ бэшэг хүгжөөхэ, уг изагуурайгаа ёһо заншалнуудые бүрин түгэс һэргээжэ, залуушуулаа хүмүүжүүлхэнэ болон социально-экономическа ба политическэ асуудалнууд бии, "зүүн", "баруун" буряадууд гэхэн

илгаа байһаар, уласхоорондын эмхинүүдтэй холбоо гэжэ үгы. Буряад зониймнай эдэбхи үүсхэлэ тон хула, хурса асуудалнуудһаа хулжан, "намһаа саагуур" гэхэн бодолтой хүнүүд олон, үндэһэ яһатанай асуудалнуудые үлүү ехээр үргэнэт гэжэ зэмэлүүлхэнэ айхашье хүнүүд бии. Гэхэтэй хамта буряад арадаймнай дунда ухаатай бэрхэ, эрэлхэг зоригтой, үндэһэн арадай ударидагша гэжэ омогорхон хэлэхэ, дэмжэхэ, арад зоноо хүтэлэн дахуулаха хүн үгы байһаар. Эдэл хараа бодолнуудһаа уламжалай, буряад арадай Конгресс байгуулагдаба ха юм даа. Тиихэдэ ород ба бусад арадуудай Конгрессүүд үннэй байгуулагданхай. Жэшээнэ, Россия олон регионуудта, Татарстанда, Чувашида, Башкортостанда гэхэ мэтэ. Бидэ үшөө оройтожо өөһэдын Конгресс байгуулабди. Россия Президент Б.Н. Ельцин манһаа үрид "Россия Федерациин үндэһэтэнэй гүрэнэй политикын гол бодомжо тухай" Захиралта июниин 15-да гаргаа. Уданшьегүй Росси гүрэнэй арадуудай Ассамблей байгуулагдахаар хараалагдана. - Конгрессэй президентын түрүүшын алхамууд ямар байхань гээшэб, ямар хэмжээ ябуулануудые нэн түрүүлэн хараалнабта? Баһа тиихэдэ оролгоноор тухайгаа бодожо

үзэһэн байгаа ёһотойт? - Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөө гол түлэб эмхидхэлэй ажал ябуулагдана. Республикын Юстициин' министрствэдэ бүридэлдэ орохо гэжэ мүнөө дансануудаа бэлдэжэ байнабди. Саг үргэлжэ байха байра, тэндэмнай стол, стулаа эхилээд юумэн хуу хэрэгтэй. Гэбэшье, эгээн шухала асуудалнай - мүнгэн зөөри. Мүнгэгүй эмхидэ ямар шадал шандаанан, арга боломжо байхаб даа. "Буряад үнэн" һониной энэ һарын 18-най дугаарта Конгрессэй советэй гэшүүдэй список толилогдонхой. Тиигээд Уставай ёһоор би, Конгрессэй президент, ВАРК-ын президент А.Н. Д. Дугаров хоёр, хунгалтагүйгоор тус советэй гэшүүд болоһон байнабди. Конгрессэй советэй түрүүлэгшээр президентнь байха ёһотой юм. Тиимэһээ советэймнай түрүүшын зүблөөн дээрэ минии орлогшонор хунгадаха, саг үргэлжэ хүдэлжэ байха гүйсэдэхы зургаан бии болгодохо байна. Мүноо энэ тушаалнуудта дэбжүүлэгдэхэ кандидатуранууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. - Конгрессэй гэшүүн болохын түлөө, оролтын түлбэри түлэхэ тушаа баһа арсалдаатайхан байгаа бээ. - Энэмнай һайн дуранай хэрэг. Конгрессэй гэшүүн тухай дүрим үшөө зүбшэгдэнэ.

АЖАЛДАА ҮНЭН СЭХЭ

Удөөдэ ажахын үлсхэнэй үйлдэбэрилгын шолходо, ажалгүйшүүл үрөө үдэртэ олошорно. Тий, ядуу айлууд бии, гэмтын аюул олоор үгдэнэ, Зоной хүшэр аһаа боложо, хүн олоор үгдэ гээшэ. Манай Оронгын үлсхэнэй больница Оронго, Гильбэрэ, Кокорино аруудай 4500 хүндэ үлсхэнэ туһаламжа үгдэг. Больницамнай 45 эмхидхэлүүдээр. Үнгэрһэн больницамнай 15 хүнэй үлсхэнэ Харин хүн зоной адалаагоор энэ хэрэг үлсхэнэ. Мүнөө манай больница поликлиникэ хоёрто үлсхэнэ, тэдэнэй тоодо 5 врач аһаана. Хүн бүхэнэй бэеын үлсхэнэ эхэнхидэ өөрһөөнь үлсхэнэ. Залуу наһанһаа үлсхэнэ хэрэгдэггүй зоной шур шарай тэд ондоо үлсхэнэ байдаг. Тиибэшье үлсхэнэ, врачнууд, хүн зоной

дунда элүүр энхэ байдалай гол эриятэнүүдые хөөрөжэ, ойлгуулжа үгэнэбди. Манай заабаринууд, зүбшөөлүүд холо захын гүүртэ, отарануудта ажалаһан малшад, хонишодто туһатай гэжэ ханатшаб. Хүдөөгэй олон залуушуул архи ууна, тамхи татана бшуу. Залуу басагдта тамхи таталан тон хориюлтай. Мүнөө үеын басаган ерээдүйн сагта эхын жаргал эдлэхэ табисууртай гээшэ. Тиимэһээ манай хүдэлмэрилэгшэд залуушуулда, онсолбол, түрүүшынхичэ түрэхэ басагдта тусгаар хиналта, эрилтэ табинабди, тэдэнэр нэгэл врачай харууһанда ябана. Бидэнэр хээлитэй эхэнүүдые саг үргэлжэ эртээнһээ тодорхойлон, больницада гү, али поликлиникэдэ аргалнабди. 1994 ондо манай парайлалгын байһанда 36 үхибүүд түрөжэ, булта амар мэндэ үндыжэ байнхай. Үнгэрһэн 1995 ондо 23

үхибүүд түрөбэ. Манай нотагта 1400 хурагшад болон үхибүүд тоологдоно. Шүдэнэй врач Соном Иванович Галсанов хургуулиин хурагшад, багашуулай шүдэ аргалхын тула ехэ оролдоого гаргадаг юм. Саг соонь үбшыень элирүүлнэ, аргална, зүбшөөл үгэнэ. Мүнөө сагта нодөө үбдөө, хото гү, али Ивалга автобусоор ошоодо, харгын гаргаша хэды хүндэрөө гээшэб! Урагшаа ханаатай, үдэр һүниие илгангүйгөөр, үбдэһэн хүнүүдые аргалха, туһалха зорилоготой мэргэжэлтэд манай дунда олон юм. Медсестранууд А. Ч. Цыренова, Д. Д. Жамсаранова, акушер мэргэжэлтэн О. А. Хандархаева, санитаркатууд В. Б. Ринчинова, А. П. Иванова ба бусадые магтамаар. Санитарна машинын жоолошон Бадмадоржи Данзадоржиевич Будажапов залуушье хаа, топ нарин жүрэмтэй байһандаа коллектив

соогоо хүндэтэй хүн болонхой. Оронго тосхойной аптекие даагша Уржима Бадмажаповна Ринчинова өөрынгоо ажалда топ харюусалгатай хандадаг, хүн зоной хэрэгтэ эм дом ходоодо дурадхадаг юм. Эм домой сэн саг үргэлжэ дээшэлжэ байбашье, хэрэгтэй эмүүд бии юм. Гүүртэ, отарануудта врачнууд ээлжээр гарадаг юм. Хооһоор ошохо бэшэн, арга шадалаараа хэрэгтэй эм дом тэдэнэртэ хүргэнэбди. Теэд олонхииний худалдажа абаха мүнгэгүйнүүд байдаг. Эм домоор хангаха талаар Оронго колхозой профком ехэ туһа хүргэдэг. Хүдөөгэй больница, поликлиникэдэ шийдхэгдээгүй асуудалнууд олон. Эгээл шухала асуудал—салин, саг соогоо үгтэнэгүй гүрэнэй зүгһөө мүнгэ зөөри һомолого жэлһээ жэлдэ хэмжээн багатай болоно. Аймагай дарганарай саг соо бидэндэ

туһалаагүй һаань, больницамнай мүнөө үбэлжэлгэдэ дулаагүй үлэхэ. Мүн аймагай ахамад врач Г. Т. Бабуев алишье талаһаа манай Оронгын больницата туһална. Больницын дэргэдэ муу бэшэ столовотойбди. Колхознай һү үгэнэ, "Ивалкон" гэхэн кондитерска фабрика үнэгүйгөөр продукция бидэндэ худалдана. Больница ба поликлиникэдэ медицинскэ аппаратуранууд хуушараа. Худалдажа абаха гү, али һэльбэхэ хэрэгтэ мүнгэгүйдэнэбди. Хүнэй ами наһан, бэеын элүүр энхэ юунһэйшье үнэтэй ха юм. Тиимэһээ "Буряад үнэн" газетын "Сэсэг" гэжэ хуудананда энхэ элүүрые хамгаалгын асуудалнууд толилогдодог болоһой гэжэ хүсэнэб. Би "Буряад үнэн" газетэ захиаб, бага балшар наһанһаа түрэл газетэеэ уншадаг, дурладаг хүмби. ВИКТОР ЭРДЫНИЕВ, Оронгын больницын ахамад врач.

Дэлгүүр: социально-хамгаалгын асуудалнууд

Үтэлхын далай хэндэшье хүндэл бээ. Хүнэй үндэр наһатай, үлгэ-налга болоходо, эндэ тэндэнь үбдэхэ, хабдаха юумэн оллоод байха. Бээ махабадынгаа али нэгэн элээн, муудаһан юумьень нэлгээд табиха "запас зүйлнүүдэй" байдаг бэшэ хадань яахабши?

Тээд ямаршье үбшые хүжэрөөнгүй, саг соонь элирүүлжэ, эмшэлгын газарта аргалуулаа, нэргылхы хэмжээ абаа наа, хайнааб даа. Гэбэшье мүнөө сагта хаанашье эмшэлэлгын эмхи зургаануудта, бо ль н и ц а н у у д т а үбшэнтэнэй олон болошоод, заримандань түлбэритэй аргаламжын хэрэглэгдэдэг боложо байхада, үбгэд, хүгшэдэй тиишэ түлгэхэ, түрисэлдэхэнь түбэгтэйл аабза. Тэдэниие хэн тиитэрээ хэрэгсээгээдхихэ

аргатай. Нүүлэй үедэ бидэ Афганистанай, Чечнигай болон бусадшье дайн сэрэгтэ хабаадалсажа шархатаһан, бэеынь муудаһан хүнүүдые абажа эмшэлдэг болообди.

Энээн дээрэһээ үбшэнтэниие шадаал наа, олоор эмшэлхэ арга боломжоё улам үргэдхэхэ, эмшэлгын онол арга, түхээрэлгэ, хэрэгсэлнүүдые бүри нарижуулан хайжаруула гэжэ оролдонобди. Нүүлэй хэдыхэн жэлдэ хуушанай багашаг корпустоо залгаануудые, дээрэнь нэмэлтэ дабхарнуудые барижа, анхан эндэ оройдоол 30 хүн хэбтэжэ аргалуулдаг байһан наа, мүнөө нэгэ доро 170 хүн байжа эмшэлүүлнэ. Эддэб шэнэ түхээрэлгэ,

Нүгөө талаараа нэн түрүүн эрдэм ухаанай шэнэ түрүү онол аргуудые, жэпшэнь, Зүүн зүгэй (түбэд, х и т а д) аргуудые шуна ханаха, з ү ү г э э р х а д х а х а , х а л у у н ю у м э э р х а й р а х а , э л ь б э х э , нидхэрхэ гэхэ м э т ы хэрэглэнэбди. Энэ талаар Р о с с и н Наукануудай академиин Б у р я а д а й Э р д э м э й

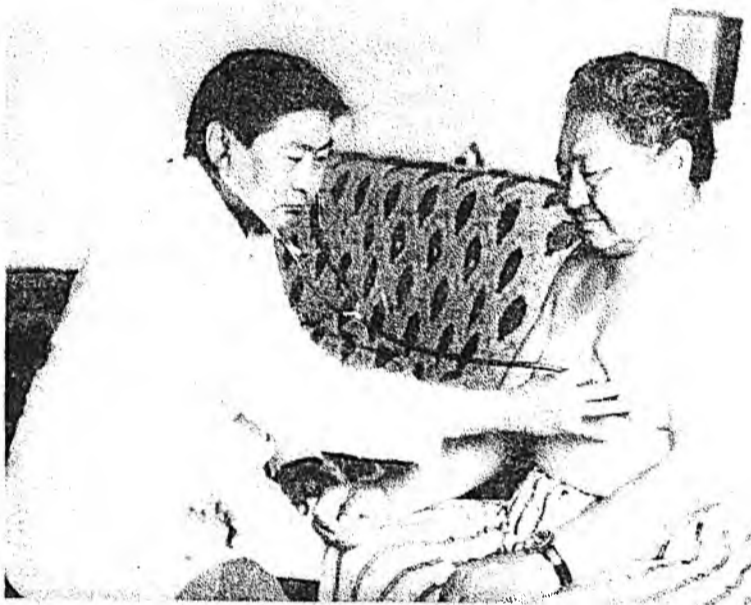
Загарайн аймагай Арбижа нотагта ажаһуудаг дайнаа болон ажалай ветеран Б.Т. Базаров:

- Мүнөө хамаг юумэнэй дутуу ядуу сагта иимэ госпиталиин байһаниин эрхим хайн гэшэ. Байр байдалнь яһала тааруу Убшэнтэн хоёр-хоёроор сөбэрхэн, харуул зохи таһалганууд соо байһа Сүлөөтэй сагтаа хүнүүдэ телевизор хараха, амарж уужам холл, эмшэлгын элдэб процедура абаха кабинетүүд гэхэ мэтэ бии Эдэе хоолыньшые муу гэхээр бэшэ.

Зэдын аймагай Дээдэ Тори нотагһаа ерэхэ дайнай болон ажалай ветеран Д.Н. Ч. Жамбалов:

- Нүнгэхэн, үлүү аба шэмээгүй газарта амарха аргалуулахда аятайл байна. Иимэ байхада эм домьнь аргаламжаньшые туһа

ҮБГЭД, ХҮГШЭДНАЙ ҮБШЭНГҮЙ БАЙНАЙ

түбэйхидтэй олон жэлдэ нягта холбоотойгоор хүдэлнэбди. Эмшэлгын шэнэ онол аргуудые нэбтэрүүлхэ, нарижуулан хайжаруулхын тула бидэ мэргэжэлтэдэ Россин томо томо институт болон клиникэнүүдтэ, хилын саанашье (Монгол, Хитад, Казахстан) эльгээжэ, стажиревко гаргуулабди.

- Тээд эдэ бүгэдэдэ айхабтар ехэ мүнгэн хэрэгтэй ааб даа. Тэрэниие хаанаһаа олоно, хайһан гэжэ ажал хэрэгэе ябуулаа гэшэбта? - гэжэ саашань асуубаб.

ЯМАРШЬЕ түлөө-нэгүйгөөр эмшэлгэ хэдэг манай эмхи бусадтал адли баһал ехэтэ хашагдана, тухашарна. Нёдондо Буряад Республикын Президент А.В. Потапов госпитальдо 750 миллион түхэриг мүнгэ үгөө һэн. Тэрээгэрнь хүнэй дотор аргуудые шэнжэлхэ, хараха УЗИ аппаратура, эндоскопийн шэнэ түхээрэлгэнүүдые, компьютер гэхэ мэтые худалдажа абаабди.

Зарим предпряти, организацинууд, коммерческэ эмхидхэлнүүдшые бага-сага мүнгэ үгэжэ туһална. Тэдэнэй тоодо "Бурятснаб", "Бурятэнерго" гэхэ мэтэ акционернэ эмхинүүдые нэрлэхээр. Тэрэнэй саада тээ республикын бюджетдээ мүнгэн нулагүй ороо ааб даа. Мүнөө тэндэһээ ороһон мүнгөөр госпиталиин хуушан корпус дээрэ үшөө нэгэ дабхар барижа байнабди. Тэрээн соо захиргаанай албан, республикын түбэй ВТЭК, манай врачнуудай мэргэжэлээ дээшлүүлхэ Эрхүүгэй Гүрэнэй университетэй медицинн филиал-кафедра орохо байна.

Мүн бага зэргын хамһабариин ажахы эрхилхэ гэжэ оролдонобди. Тарбагатайн аймагай Вахмистрово тосхондо 70 гаран гахай, Бэшүүрэй аймагай Бага-Куналей тосхондо гушаад бүлэ зүги

баринабди. Нүүлэй үедэ 70 шахуу гүү худалдажа абаад, нүеынь наажа, сэгээ хэдэг болохо ханаан бии. Эдэмнай заа-зууханшые туһа нэмэри болохол зэргэтэй.

- Владимир Абогоевич, мүнөөнэй хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда муу бэшээр хүдэлжэ байһан түрүү хүнүүдэ нэрлээ хаатнай, хайн бэлэй, - гэжэ хоёр элдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ хандахадамни.

болохол ёһотой. Захааминай аймагай Хуртага нотагай ажалай ветеран С.А. Шойдопов:

- Бээдээ хэрэгтэй эмшэлгэ яһала абааб даа. Гомдол үгы.

Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг ажалай ветеран М.Б. Шагдуржапов:

- Хүндэхэноор үбдэхэдөө эндэ ороо һэм. Яһала хайн аргаламжа, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэйнэ энэрхы захид хандаса,

һэм. - Эгээл иимэ эрхэ байдалда "маниие үргэмжэлхэ, хараха, эмшэлхэ газар - Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай инвалидуудай, ветерануудай республиканска госпиталь болон, - гэжэ олохон үбгэд, хүгшэдэй хэлсэхые дуулагшаб.

Тээсгэн тус госпиталиин ахамад врач В.А. Тарнуевтай уулзажа хоёр элдэхэдэ мни, эмшэлгын энэ эмхи дайнда хабаадалсаһан бүхы хүнүүдые, тэндэ гэмэлтэжэ ерэхэн инвалидуудые нарин бүридхэлдэ абажа, Улаан-Үдэ хотодо, аймагуудта байдаг тэдэ зоной хэндэ түрүүшын ээлжэндэ медицинскэ туһаламжа, эмшэлэлгэ хэрэгтэйб гэжэ тодруулаа. Тиигээд эмшэлдэг врачнуудайнь, эмшэлгын эмхи зургаануудайнь гуйлтаар үбшэнтэниие эндэ оруулжа аргалдаг юм байна.

- Республикка соо хаанашье ажаһуудаг дайнай ветеранууд, инвалидууд, дайнай үедэ ара талада хүдэлхэньшэ үбгэд, хүгшэд хэрэгтэй болоо наань, манай госпитальдо орожо эмшэлүүлхэ, хүндэ үбшэнтөө уридшалан нэргылхэ аргаламжа абаха

хэрэгсэлнүүдшые яһала бии болонхой, - гэжэ Владимир Абогоевич хөөрэнэ.

- Бусад больницануудта балай ехэ хэрэглэгдэдэггүй эмшэлгын шэнэ онол аргууд танайда бии гэлсэдэг. Тэрээн тухай тобшохоноор хэлэжэ үгыт, - гэжэ В.А. Тарнуевые гуйбаб.

- Манайш эмшэлэлгын эмхи бусадһаа нэгэ бага ондоо гэшэ ааб даа. Үндэр наһатай болоһон үбшэнтэниие гансашье шадажа, зүбөөр эмшэлхэһээ гадна, тэдэндэ тэсбэритэй зохидоор хандаха, урма зоригыень мохоонгүй байха хэрэгтэй.

Би гурбан жэлдэ Алжир гүрэндэ байжа, Франциин, Болгариин, Энэдхэгэй мэргэжэлтэдтэй суг хүдэлхэдөө, үбшэнтэниие гансашье дүрбэн хана соо хаажархёод, хаанашье табингүй эмшэлхэ бэшэ, мүн сүлөөтэйгөөр газраагуур ябаха, хэрэгтэй болоо наань, гэр бүлэдөөшье ошоод эрэхэ, түрэлхидтээ, нүхэдтээ уулзаха арга олгоходо болохо байна гэжэ ойлгоо һэм. Тиимэһээ энэ талаар манай госпитальдо дан хатуу шанга гурим тогтоогдодоггүй. Гансал үбшэнтэн аргаламжяаал жэнигдгүй, саг соонь абаха ёһотой.

тэрэ нигэжэ хэлэбэ:

- Бүхы хүдэлмэрилэгшэднай бултал шадал зэргээрээ оролдожо, өөһэдһөөнь дулдыдаха юмэ яһала хэп гэхээр. Эндэ эгээл үшинэй хүдэлжэ байһан ахамад врачай орлого Н.Н. Могоев, мүн врачнууд Е.А. Шафирова, Т.В. Малышева, Л.Б. Гылыкова, Г.И. Богомолова, медицинн эрдэмэй кандидадууд Т.В. Батомункуева, Г.Т. Намсараева, медицинскэ сестранууд Т.А. Гаврина, Е.Д. Шобогорова болон бусадые онсолон нэрлэжэ болон.

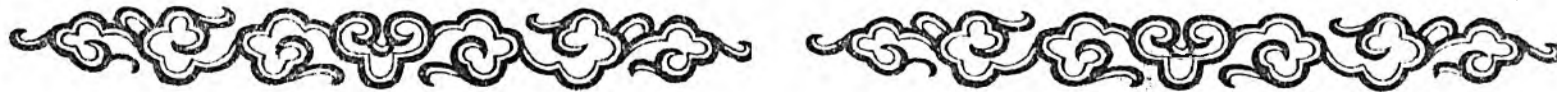
Саашань эндэ эмшэлүүлжэ байһан хэдэн хүнүүдтэй хоёрлдооб. Тэдэ нигэжэ хэлэбэ.

- Республика соогоо мэдэжэ геолог, мүнөө

тааруухан байра яһал түргэн хүл дээрэм гаргаа. Иимэрхүүгээр хэлэхэ зон олон һэн. Тиимэһээ үбшэлһон үбгэд хүгшэдэ нигэжэ үргэмжэлжэ, үбшэ зоболонгыень зайхашы хүнгэдхэжэ, аргалж байһан тус госпиталиинхи саашадашье энэ хайн нэрэ солоёо алдангүй байһа үбгэд, хүгшэднай үбшэ зоболонгүй ябаһай гэжэ үрээхээр.

М. НАМЖИЛОВ
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ
Госпиталиин ахамад врач В.А.Тарнуев. Неврологин отделение даагш И.Л.Цоктоев үбшэнтэниие үзэжэ байһа. Терапевтическэ отделение даагш А.Б.Гылыкова, врач А.И.Извекова.

АВТОРАЙ фото Улаан-Үдэ хото.

Эхинийнх... 23-най дугаарта.) бэдэрхэ хэрэгтэ... Дамбаевай алба... Псковтохи... Искренко... Энэ хүн сэрэгшын... хоёрые нютагаа... тухайтай... хаа, заатагүй... гэгжэ... гвардийн... А. Искренко... Энэ хүн сэрэгшын... хоёрые нютагаа... тухайтай... хаа, заатагүй... гэгжэ... гвардийн... А. Искренко... Энэ хүн сэрэгшын... хоёрые нютагаа... тухайтай... хаа, заатагүй... гэгжэ... гвардийн... А. Искренко...

Энэ гэнэ Зоя Нимаевна. Энэньше ойлгосотой: хүбүүгээ хэды соо бэдэржэ бэдэржэ, амидыгаар харажархиха аа гүб гэжэ ханахан эхэ хүүлшынгээ найдалай хүлэмхихэн гэрэлтэй хахасаяа айгаа ха юм! Ростов ошоожо, хэдэн мянган үхэнхүнүүд соохоо хүбүүгээ бэдэрхэ гэшые эхын зүрхэн тэсэжэ шадахгүй байгаа. Баярай бэеые танижа, асархаяа нагасань—Баяр Нимаевич Дамшасв, абгань—Дарба Доржиевич Дамбаев

Доржиевич, Зоя Нимаевна! Россия Федерациин Правительствын даабаряар Чечен Республикын газар дээрэ эмхидхэгдээн бандидуудай хуули бусын нэгэдэлнүүдые усадхалгада хабаадалсажа ябатараа, тангаригтаа ба сэрэгшын уялгада үнэн сэхэ байхан Танай хүбүүн, гвардийн младша сержант Дамбаев Баяр Дашеевич баатарай үхэлөөр унаба гэжэ гүнзэгы шаналал гашуудалтайгаар дуулганаб. Эрэлхэг зоригтой, шуран

хужарлуулжа ябаа хаань, хэды хайн байгаа гэшэб!

ЧЕЧНЯГАЙ ДАЙН ТУХАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ ҺАНАМЖА

АХЫНаймагай Саяанай дунда хургуулида хоёр нара хахад соо би буряад хэлэнэй ба литературын багшаар хүдэлөө хүм. Тиэхэдээл Баярай аба эжытэй танилсажа, хүбүүн

Б. Дамбаевай дүү, 9-дэхи класс энэ жэл дүүргээн Рэгэзма Дамбаева ахайгаа ханажа:

—Минии ахай Чечняда боложо байхан шуната муухай дайнда ехэ хүндөөр шархатажа, наһа бараа.

Ахай хайн зантай, энээдэ наадатай, сөбэр хайхан шарайтай залуухан хүбүүн байхан юм. Баяр ахай хүн бүхэндэ зөөлөнөөр хандадаг, маниие ходо эрхэлүүлдэг, маанартаяа наададаг хэн.

...Би аба эжыгээ хайрладагби, сэдхэл зүрхэндөө ахай тухайгаа ходо л бодожо ябадагби. Юундэ энэ аюул бидэниие дайрааб? Юундэ минии ахай энэ дайнда ошоод, амиды ерээгүйб гэжэ ханажа ябагшаб. Дайнда ошообше, олон залуу хүбүүд бусажа ерэнэл ха юм. Хэндэ энэ шуната дайн хэрэгтэйб? Хэээ тэрэ болихоб?

Энэ муухай дайнда хэды олон хүбүүд эдир залуу наһантаяа хахасана гэшэб?! Маанарта ямаршы дайн огто хэрэггүй!—гээд бэшэнэ.

Түрүүшын туршалганууд хадаа эдэ зохёолшонууд эндэ тэндэ түүхэйшэгшые байжа болохо. Эдэниие шүүмжэлжэ, олон табан юумэ хэлэнэй үлүү. Нэгэл юумэн эли—хүхүүн бүхэн "Бидэндэ дайн хэрэггүй!"—гэжэ хэлхые оролдоо. Энэнь—эгээл шухала үрэ дүн гэшэ.

АВТОРҺАА: Чечен Республикада дайн үргэлжэлөөр. Тэндэ хоёр жэл соо Буряад ороной аяр 29 сэрэгшэд алуулхан байна: хорин зургаанинь—1995 ондо, гурбанинь—байгша ондо. Харин тиэхэдэ Афганистанда манай республикын 25 сэрэгшэ алуулхан байха юм. Эдэ тоонууд дээрэ бодомжолхо болоо хаа, зарим тэды тобшололнууды хэхээр.

Тус материал бэлдэжэ байхадаа, Буряад Республикын сэрэгшэдэй эхэнүүдэй хорооной түрүүлэгшэ Павел Навлович Кушмелёвтой уулзажа хөөрмэлдэхэдөө, "хадата Чечняда" алдалан унаһан хүбүүдэй нэрэнүүдые лаблап нуража абаһан байнаб. Тэдэниие нэрэ нэрээрн дурдангүй гарахын аргагүй. Эдэ хэд бэ гэгбэл, рядовой Акимов Е. В., Ангмаев Б. Л., Беломестных А. Н., Горюнов С. Е., Доржиев А. С. С., Кононов С. В., Огуло О. Н., Плахтиенко Н. П., Папанов Б. Б. О. Прилутских В. Н., Филиппов Н. М., Хозеев А. П., Цыбиков Д. Б., Шалбанов А. А., младша сержантнууд Аюшеев Е. В., Алексеев А. А., Бадмаев В. А., Байров Х. Г., Дамбаев Б. Д., Ивахинов В. Б., Игумнов А. Н., Шишмарев А. А., сержант Пятницкий Д. С., матрос Кошечев С. К., ахалагша прапорщик Раднатаров Р. Д. Т., старшинаууд Мелентьев Г. П., Пенизов Э. А., майорнууд Медведев Г. М., Петряков И. В. гэгшэд болоно.

Амгалан нойрсогты, сэрэгшэднай! Дайн байлдаанууд хэээ нэгэ замха бээ гээд найдаха дуран хүрэнэ. Тээд...

Саяан-Орлиг-Улаан-Угэ. 1996 оной май-июнь.

Баяр Балданов

АМИДЫ МЭНДЭ БУСААГҮЙ

Очерк

гэгшэд ошоо. Тэдэ хоёрой Улаан-Үдэ ерээд, Буряад Республикын сэрэгэй комиссариадаар Псков хоноходоулахадань, түрэлхидын майн 5-да Ростов хото хүрөөд байха ёхотой гэжэ Дамбаевай частиин командовани дуулгаба.

...Сэрэгшын нагаса абга хоёр наһа бараһан, алуулхан сэрэгшэдэй бээнүүдэй видео-буулгабари хараад, 400-гад хүн соохоо Баярайнгаа бэе танижа абаһан юм... Хүлдэнь уяатай картон хабтагайхан дээрэ Михайловгэнэн обогой бэшэстэй байһаниинь гайхалтай: хэээ, хаана, юундэ тиимэ обог бэшэгдээ юм?! Тэрээгээрн бэдэрхэ болоо наа, хүбүүгээ мүнөөшье болотор олоогүй байха хэмди гэжэ Зоя Нимаевна хэлээ хэн.

...Дуулимхан хабарай түлэг дундаа байхада, майн 9-нэй гэрэлтэ хайндэрэй дулаахан үдэр хүбүүмнай одоошье нютагаа бусаа бэлэй. Майн 11-нэй үдэр хүдөө табяа хэмди, — гэжэ эхэн хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Январин 7-до шархатаад, үглөөдэрнын гү даа, али нүгөөдэрнын наһа бараһан Баяр Дамбаевай бэеые эхэ эсэгэн аяр 4(!) харын үнгэрхэн хойно оложо хүдөөлхэн болоно. Сэрэгэй частиие, командирнуудыешье зэмэтэй гэхын аргагүй. Чечняда боложо байһандайнай уняар соо хэды олон хүн үгы болоноб, хэдынэйн бэе олонгүй хосорно гэшэб!

ЖЭЛ ҮНГЭРӨӨД БАЙХАДА...

АХА нютагта хабардахин айлшалба. Майн эхээр хүн бүхэнэй сэдхэлдэ түрэдэг хүлгөөтэй, баяртай мэдэрэл Баярай аба эжын зосоо түрэнзгүй—хүндээн бодолнууд, үнгэрхэн сагай суурян холоһоо дуудхадал гэжэ, гашуудалай утаһан татагдан, байдалынь бүришые хүшэр болгоно ёхотой. Баярай нютагтаа хүдөөлүүлэгдэхээр аяр жэл үнгэршэбэ. Саг гээшэмнай түргөөр лэ ябанал даа...

Хүбүүнэйнгээ командир Искренкын бэшэгые Зоя Нимаевна намда харуулаа хэн. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: "Хүндэтэ Даһа

бэрхэ сэрэгшэ, хүниие абаһаар ойлгохо, дэмжэжэ шадаха, хайн нүхэр байһанаа Баяр эндэ харуулаа.

1995 оной январин 8-да Грозный хотын дэлгүүрэй түлөө болоһон байлдаанда тэрэ сводно батальоной командир батэрэнэй мэдэлдэ байһан подразделенинүүдэй хоорондо таһалгаряагүй холбоо байгуулжа шадаа. Байлдаануудай нэгэндэ Баяр харатан дайсанай һомһоо алдалан унаба.

Баяр тухай гэрэлтэ дурасхаал манай гвардеецүүдэй зүрхэ сэдхэлдэ хэтэ мүнхэдөө байха.

Эрэлхэг зоригойнгоо, баатарлиг ябадалайнгаа түлөө Баяр Правительствын үндэр шагналаар—Эрэлхэг Зоригой орденээр шагнагдаһан юм.

Гүнзэгы гашуудалаа мэдүүлнэб.

243-дахи гвардейскэ Кутузовай III шатын орденото Хара далайн флотой парашютно-десантна полкын командир, гвардийн подполковник А. Искренко.

Баяр Дамбаевай Чечнягай дайнда алуулһанай удаа тэрэниие Эрэлхэг Зоригой орденээр шагнаха тухай Правительствын тогтоол гараһан байна. Сэрэгшэдэйнгээ алуулһанай һүүлдэ орден, медальнуудаар шагнажа байнхаар, хэндэшые хэрэггүй дайгаа болуулаа хаань дээрэ бэшэ юм гү?!

...Эрэлхэг зоригто хүбүүн тухай гэрэлтэ хайхан дурасхаал нютагаархидаймнай зүрхэ сэдхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

...Саяанай дунда хургуулин дэргэдэ тус хургуулин директор Дарима Цырендондуповна Литвинцевагай, мүн бусадшые олон багшанарай оролдоогоор Баяр Дамбаевай музей эмхидхэгдэжэ байнхай. Хургуулин газар тэрэндэ хүшөө табигдахаар хараалагдана. Энэ хэрэгтэ Ахын аймагай эхэнэрнүүдэй совдэй түрүүлэгшэ Жорло Дулмаевна Хамаганова ехэхэн нүлөө үзүүлнэ.

Музейн эмхидхэгдэхэ, хүшөөгэйшые бодхоогдохонь хайн юм ааб даа. Гэбшье, Дамбаевтанай ууган хүбүүн Баярай амиды мэндэ нютагаа бусажа ерээд, түрэлхидэйнгөө нюдэ

тухайн тодорхойгоор хөөрэддөө хэмди. Энээнһээ гадуур хургуулин дирекцийн даабаряар хүүгэдтэ Б. Дамбаев тухай зохёолшонууды бэшүүлээ бэлэйб.

хурагшадай нютагайнгаа хүбүүн тухай бэшэхэн бүтээлнүүдһээ хэнзүүдые хүндэтэ уншагшадтаа дурадхахам. Түби дэлхэй дээрэмнай боложо байһан хамаг үйлэ хэрэгүүд үхибүүдэй ухаан бодолдо өөрын нүлөө үзүүлдэг гэжэ буланда мэдээжэ. Тиимэһээ Чечнягай даие үхибүүдэй харасаар шэртээд үзэе.

"Нютагаймнай баатар" гэжэ нэрлэхэн зохёолго соогоо 8-дахи классай хурагша Света Галсанова:

—Манай Саяанай дунда хургуулида хураһан Баяр Дамбаев хургуулияа дүүргээд, сэрэгэй албанда ошоһон юм. Тэрэ десантна сэрэгүүдтэ тушаалдаа. Тэндээ жэл соо алба хээд байхадань, Баярые Чечня эльгээһэн байна.

—Манай нютагай хүбүүн Чечняда шархатаад, наһа бараа,— гэжэ хургуулимнай завуч Нина Ихригитовна Хамаганова дуулгаа хэн. Тиигээд минутын хутгасаа соо абяагүй байлган болоо бэлэй.

Баяр Дамбаев ехэ хайн хүн байһан юм,— гэжэ бэшэнэ.

Чечнягай дайн тухай 8-дахи классай хурагша Петя Жамбалов хөөрэн бэшэхэ юм:

—Чечняда дайн боложо байна. Чеченүүдэй ахалагша ноёниинь Дудаев байгаа. Шамиль Басаев ехэ муухай хүн.

Россияа олон сэрэгшэд: десантникууд, танкистнууд, мэргэн буудагшад тэндэ ошоожо, дэлхэй дээрэ дайнай үгы байхын тула ами наһаяа үгэнэ. Ехэ гоё хайхан Грозный хото мүнөө эбдэрхэн, хандаргадһан байна.

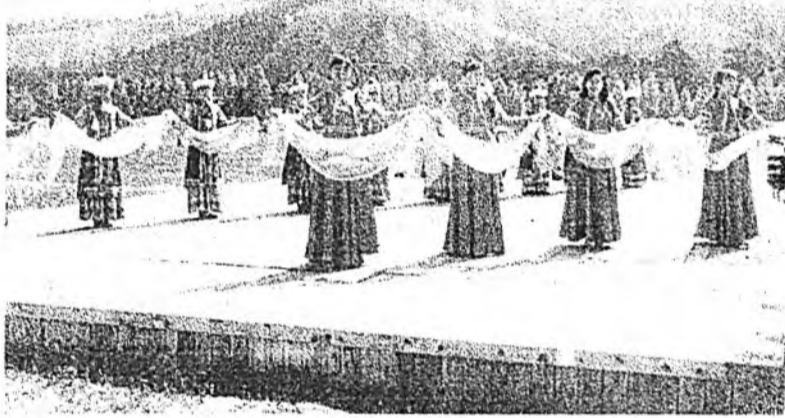
Чечнягай дайнда олон ондоо яһатан хабаадалсана— ородууд, украинсүүд, буряадууд гэхэ мэтэ. Олон область, хизаарнуудһаа энэ дайнда сэрэгшэдые абаашана. Мүн лэ олон журналистнууд алуулна.

Телевизорээр харахада, элдэб техникэ, танкнууд тээршоод, дүршоод хэбтэнэ. Тэндэ үдэртөөл солдадууд алуулна. Хэээ энэ дайн болихо юм?!

СОЁЛОЙ НОНИН

Сурхарбаан - 96

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ,
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ НОМ

“САГААН ДАЛИ”

наял гуурһаяа туршажа байһан эдир багашуул олоор хабаадуулагдаһан байгаа. Тиихэдэ 16 эдиршүүлэй зохёолнууд “Аглаг үндэр Ахада” оруулагдаһан юм. Мүнөө тэдэнэр наһаараашье, шадал мэргэжлээрэньшье бүри ургаж хүгжэһэн гэшэ ааб даа. Жэшээлхэдэ, тиихэдэ эдир залуу ябаһан Соёл Сандаков, Баяр Балданов хоёр яһала ургаа. Соёлын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай дээдэ хургуулин буряад хэлэ бэшгэй факультет түгэсхэһэн юм. Харин Баяр энгэл институтдай (мүнөө Буряадай гүрэнэй университет) буряад хэлэ, бэшгэй факультетдэ хуралсана.

“Сагаан далиин” 12 авторнуудайнь 6-ниинь залуу бэшгэгшэд. Бэлиг түгэлдэр нотагаймнай хүбүүд, басагад Соёл Сандаков, Баяр Балданов, Вадим Самбаев, Ульяна Балданова, Дина Цыбикова, Дулма Дугарова гэгшэд саашадаа бэлиг шадабария, гуурһаяа бүри хурсадхаж, хоолойн хонгёо боложол байһань болтогой.

“Сагаан далиин” авторнуудай дунда ажалай ветеран, урдандаа шахтёр ябаһан, нотаг цугылгаа түүхэ ба арадай аман зохёол хайн

мэдэдэг, уран хурса үгэтэй, уран хайханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг Дари Сыреновна Иванова онсо буури эзэлнэ. Энэ хүндэтэ хүгшэнэй зохёолнууд “Аха” газетын хууданууд дээрэ олоор хэблэгдэдэг, хэблэгдэхэньшье. Энэ наһатай эхэнэрэй зохёолнууд имагтал түрэл Аха нотагтаа зориулагданхай. Дари хүгшэнэй шүлэгүүдье уншахада, түрэл тоонто Аха нотаг, тэрэнэй үзэсхэлэнтэ гоё байгааһаа нодэндэ эли тодоор харагдахадал болохо юм.

Нүгөөдэ шүлэгшэн Андрей Дыржинов манай “Аха” газетэдэ сурбалжалагшаар хүдэлдэг. Энэ дүй дүршэлтэй журналист шүлэг бэшэжэ захалһаар үнинэй юм. Бүри хургуулида ябаханаа эхилээд, тэрэнэй шүлэгүүд олондо мэдээжэ болоһон юм. Удаань сэрэгэй албанда ябаханаа, эжыдээ зориулан бэшэһэн шүлэгын республикын хэблэлдэ толилогдоод, буряадай радиогоор дамжуулагдаһан байха. Энэ ном дотор поэдай олохон шүлэгүүд оронхой. Аха нотагтаа, хүршэ Түнхэндэ зориулагдаһан шүлэгүүдын

ГҮН УДХАТАЙ, ХҮҮГЭДТЭ ХЭРЭГТЭЙ

Чингис богдо хаанай аша Хубилай хаанай үедэ арбан хоёр жэлнүүдтэй литэ бии болоо гэжэ эрдэмтэд элирүүлһэн юм. Эдэ 12 жэлэй таба дахин эрьежэ, 60 жэл болоходо, нэгэ рабжуун түгэсэдэг гэшэ. Эдэ жэлнүүд тус бүридөө табан бодосоор тодорхойлогдоно: гал, модон, шорой, түмэр ба уһан. Үшөө тиигээд жэл бүхэн табан үнгэ абаһан байдаг: хүхэ, улаан, шара, сагаан болон хара.

Хоногнайшье мүн лэ арбан хоёр амитадай нэрээр тусхайлагдажа хубаагдаагыё булта мэдэнэ ха юмта даа.

Арбан хоёр жэлдэ юундэ амитадай нэрэ үгтэһэн юм гэжэ мүнөө хэншье тодо харюу үгэхэгүй байха. Магад, үхибүүд, таанар энэ һонин асуудалда харюу олохо ааламта?!

“Арбан хоёр жэлнүүд” гэхэн онтохонуудай суглуулбари ном (согсолон бүридхэгшэ М.Батоин) эдир уншагшадта һонирхолтой юмэ дуудгана. Түрэл хэлэнэйнгээ дундаршагүй баялигыё ном уншахадаа мэдэрхээр: эдэ амитанай хүбэлгэн ухаан, ажамидаралай түлөө тэмсэл уран үгын хүсоор харуулагдана.

Дэлхэйн арадуудай тоолошогүй олон онтохонууд соһоо 12 жэлдэ нэрээ үгэһэн амитад тухай хэдээн онтохонуудыё бүридхэжэ, таанарай һонорто дурадханаб, гэжэ М. Батоин уншагшадтаа хандана.

Ухаансар үхибүүд юртэмсын орёо эрьсые тон һонирходог болонхой: ямар жэлдэ түрэнһөө, тэрэ жэлэйн онсо илгаа, зүүн зүгэй зурхайн тайлбари гэхэ мэтэ олон орёо асуудалнууд зүрхэ сэдхэлын эзэлнэ.

Илангаяа ахалагша классай һурагшад буддын шажанай философитой гүнзэгыгоор танилсаха эрмэлзэлтэй байдаг. Энэнь тон хайшаалтай.

Иимэ гүнзэгы асуудалнуудай урда тулгардаха байдалтай түрэл хэлээ һайн мэдэхэгүйһөө, мүн “Буряад үнэн” газетээшье уншажа шадахагүйһөөмнай болоно.

Эхин, дунда классай һурагшадтай классһаа гадуур ажал ябуулгада тус онтохонуудай удхатай танилсалган ехэ хэрэгтэй.

М.Батоинда дурадхана байнабди: тус онтохонуудай удхаар найруулга хэбэлнь, бүришье һайн байгаа. Жэшэнь, сагаалганай һайндэр эмхидхэхэдээ, гараха шэнэ жэлэйн амитадай абари зан, туһа харуулан сценкэ гүйсэхэдээ, бүришье һонин байха, һурагшадтай анхарал татагдахань дамжаггүй.

Онтохонуудай удхыень дэлбэлэн тайлбарилбагүйб: олон үгэдэ олзогүй, уншагшад өөһэдөө уншаха, ойгохо ха юм даа. Түгэсхэлдэнь, бага наһанай үхибүүдтэ зориулан бэшэдэг уран зохёолшод олон бэшэ. Ном боложо гарахадаашье, хэйгүүдын үсөөн - буланда хүртэхэгүйнь эли.

Бэлигтэй уран зохёолшод, ерээдүйнгөө халаан тухай бодомжолыт.

М.Батоинай дэлхэйн олон арадуудай онтохонуудыё түүбэрилэн абажа, оршуулжа, ном болгожо, уншагшадтаа бэлэг бариһандань, баяр хүргөөд, зохёолойнгоо захатыё бүтэхыень үрээбди.

Р. ДАШИЕВА,
багша.

ушасатай.

“Гушан гурбан мундаргаар Түшэг болгоһон нотаг. Гоё хайхан дуунуудаар Магтуулан Түнхэн” - гэжэ “Түнхэн” гэхэн шүлэг соогоо дурдана.

А. Дыржинов шүлэгөөршье, прозооршье бэшэхэ арга шадалтайһаа гадна, хуушан ёһо заншал, урданай түүхэ, домог һайн мэдэхэ бэлиг түгэлдэр Аха нотагаймнай алдарта хүбүүдэй нэгэн мүн.

“Ууланууд, утын дабаанууд - Уужам талын хабанууд, Хаданууд, холын харгыннууд - Хээрэ дайдын угалзанууд.

Иигэжэ бэлигтэй поэтесса Ульяна Балдановагай дуулахада, Аха нотагай нюруу шарай нодэндэ элихэнээр зураглагдаадхина.

Поэт Вадим Самбаевай “Тураг шулуун” гэжэ шүлэг уншахада, агуу Гэсэр хаан арга бэшэ ой ухаанда ороодхихо юм. Юундэб гэхэдэ, Гэсэр хаанай холы шэртэн харадаг отогын эцдэл байһан гээд, үеһөө үедэ хэлсэгдэдэг.

Баяр Балданов яһала хурса харасатай, түрэл хэлээ һайн мэдэхэ поэт мүн. Тэрэнэй бэшэһэн “Түмбэгэр”, “Хайгас”, “Һарлагууд”, “Согто һурагша” гэжэ шүлэгүүдын заагагүй уншагшадтай анхарал татахал

байха Баяр дээдэ хургуулида хуралсан ябаханаа, гуурһаяа бүри хурсадхаж, хоолойгоо дорюун болгожо, эрдэм мэдээсээ улам үргэдхэжэ ябаца. Гүлмэр залуу Дина Цыбикова Дулма Дугарова хоёр шүлэг зохёолын “амта” һаял туршажа байна. Эдэ басагаднай саашадаа һуража, ном һудар олоор уншажа, бэлиг шадабария улам хүгжөөхөн эли юм ааб даа.

Дайнай ба ажалай ветеран Доржо Гомбоевич Дугаров үнинэй бэшэдэг хүн. Мүнөө энэ “Сагаан далида” тэрэнэй очерк ба рассказ оруулагдаа. Доржо Гомбоевичнай, үндэр наһатай үгэжөөлнай, үшөөл үни удаан соо алтан дэлхэй дээрэ хүлөө шоройдон ябажа, олон шэнэ зохёолнуудаараа уншагшадтаа баясуулха байха гэжэ батаар этигэнэбди.

“Сагаан далиин” хэблэгдэһэн ушараар Буряадай уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Б.С. Дугаровта, Хурамхаанай аймагай типографийн (ном эндэ хэблэгдэ) хүдэлмэрилэгшэдтэ баяр баясхалан хүргөөд, уран зохёолой нэгэдэлэй гэшүүдтэ амжалтануудыё хүсэнэб.

Владимир ГАЛСАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

XXVI Олимпиин нааданууд

ТҮРҮҮШЫН МЕДАЛЬНУУД

(Телевизорэй экранһаа хэгдэһэн репортаж)

ҮДЭР ХОНОГОЙ үнгэрхэ бүри Холбоото Штадуудай Атланта хотодо үнгэргэгдэжэ байһан XXVI Олимпиин нааданууд дээрэ тэмсэл улам шангадана. Спортын элдэб зүйлнүүдээр чемпионууд тодоржо, алтан медальнуудаар шагнагдана. Хоёрдохи гурбадахи нууринуудта гарагшад мүнгэн болон хүрэл медальнуудта хүртэнэ. Медальнуудта хүртөөгүйшье наа, юрэ Олимпиадада хабаадаха гэшэ спортсмен бүхэнэй нангин хүсэл эрмэлзэл болоно бшуу.

Пневматическа пистоледээр буудалгаар мурьсоондэ манай ороной суглуулагдамал командын басагад онсо шалгарба. Самара хотын 28-тай мэргэн буудагша Ольга Клочнева илалта туйлажа, чемпион болоо. Урда гээнэ

хэдэн наадануудта хабаадаһан Марина Логвиненко (Ростов-на-Дону) залуушуултай ана-мана мэргэлжэ, мүнгэн медалаар шагнагдана. Энэнь 35 хүржэ ябаһан мэргэн буудагшыннай эгээл ехэ амжалта гэшэ.

Фехтованиин эдэб зүйлээр мурьсоондэ үргэлжэлһөөр. Нэлмээр мурьсоондэ хүбүүднай мэргэн буудагша басагадһаа гэшэ эбажа, түгэсхэлэй пиадада гараһан байха юм. Новосибирск хотын 25-тай спортсмен Станислав Поздняков бүхэ арга боломжонуудаа элсүүлжэ, хүбинн тоосоогоор чемпионтой нэрэ солдод үргэбэ. Дүрбэн жэлэй урда тээ Испаниин Барселон хотодо үнгэргэгдэһэн мурьсоондэ тэрэ командна тоосоогоор илалта туйлаа һэн. Москва хотын түлөөлэгшэ Сергей Шариков элдэ хоёрдохи нуури эзэлэ.

Греко-римскэ барилдаагаар мурьсоондэ эхин манай командда тимонье урагштай байбагүй. Ушарын гэхэдэ, Зафар Гулиев (Ульяновск), Александр Третьяков (Пермь) гэшэд 48 болон 63 килограммай шэгнүүртэ хүрэл медальнуудаар шагнагдла. Эндэ Казахстанай командын гэшүүл Юрий Мельниченко 57 килограммай шэгнүүртэ онсо шалгаржа, чемпион болоо. Тинхэдэ Польшиин барилдаашад Ричард Гули, Анджей Бронский гэшэд оһод оһэдүнгөө шэгнүүртэ илажа гарабад. Бронский Олимпиин наадануудай чемпионтой нэрэ зэргэдэ хоёрдохөө хүртөө. Ушарын гэхэдэ, 1988 ондо Сеулай Олимпиадада шалгараа һэм шуу.

Хүндэ атлетикээр мурьсоон үргэлжэлһөөр. Эндэ Хитадай штатнист Тан Инчель 59 килограммай шэгнүүртэ илалта туйлажаада, дэлхэй хоёр рекорд тогтообо. Дүн хамта 307,5 килограммай үрэ дүн харуулаһан

байна. Энэнь дэлхэй рекорд болоно бшуу.

Дзюдо барилдаагаар мурьсоондэ эхиндэ манай команда медальгүй үлэбэ. Урдахи Олимпиин наадануудта хүрэл медалаар шагнадаһан Дмитрий Сергеев хүндэшэг шэгнүүртэнэй дундаһаа дүрбэдэхи нуурида түригдэһэн байха юм.

Спортивна гимнастикаар мурьсоондэ Россия эхэнэриүүдэй суглуулагдамал команда түрүүлжэ ябана. США-гай болон Румыниин атлетүүд удаадахи нууринуудта дабиһана.

Эхэнэриүүдэй дунда баскетболууд түрүү нуури эзэлхын түлөө мурьсоондэ 12 команда хабаадана. Эндэ һонирхолтой шанга тэмсэл боложо байхай. Россия болон Японой командануудай уулзалга 73:63 тоотойгоор дүүрээ. Москва хотын спортын габьяата мастер Елена Баранова энэ уулзалга тухай хэлэхэдэ, команднай бүхэ арга хургага гүйсэд элсүүлжэ шадабагүй гэжэ тэмдэглэ. Саашадаа эдэбхитэй һайнаар наадажа, Барселонодохи амжалтаяа дабтаха хүсэлэнтэйбди гэжэ мэдүүлэ. США-гай баскетболист басагад Кубын түлөөлэгшэдэ 101:84 тоотойгоор шүүгээ. Италиин болон Хитадай командануудай уулзалга һүүлшынхидэйн амжалтаар дүүрэхэ аабза гэжэ сугларашад багсаамжалаа һэн. Ушарын гэхэдэ, урда Олимпиадада, мүн дэлхэйин түрүү нуури эзэлхын түлөө мурьсоондэ тэдэнэр гурбадахи нуури эзэлэе һэм шуу.

Түрүүлшээр Хитадай команда 36:27 тоотойгоор урагшаа гараба. Эгээл эндэ Италиин баскетболист басагад үсэд нэтерүүгээр наадажа, 62:53 тоотойгоор илаа.

Боксоор мурьсоон эгээл удаан саг соо үргэлжэлжэ байна. Компьютерна түхээрэлгэ мүнөө судьяныре нэлгэдэг болонхой. Тээд эдэнэй шиндхэбэри хангалтагүй байна гэжэ зарим командануудай түлөөлэгшэд гомдол оруула. Түрүүлшын уулзалгануудта Россия командын гэшүүд Олег Саитов, Игорь Кишинин гэшэд илалта туйлаба. Кубын боксернууд жэшэдгүй һайнаар туладажа, маргалтагүйгоор илажа гараһан байха юм.

Волейболууд мурьсоон харагшадай сэдхэл ходоодоо буладаг гэшэ. Энэнье удаада Россия болон Югославинин командануудай уулзалга һонирхол үүсхээ. Сэхьень хэлэхэдэ, манай спортсменүүд хамгаалаата болон довтолгодо булигдажа, 1:3 тоотойгоор шүүгдэһөө. Саашадаа команднай Голландинин, Италиин түлөөлэгшэдтэй наадаха байна. Ушар нимэһэ манай командын тренерүүд энэ уулзалгын һайн, муу талые гүнзэгыгоор шэнжэлжэ, зүб тойшолол хэхэ аабза гэжэ һанагдана. США-гай волейболистнууд Польшын командые 3:0, Италиин түлөөлэгшэд Урда Корейн спортсменүүдые мүн лэ шимэ тоотойгоор шүүжэ гараа.

Мори һорилгоор мурьсоон хүнүүдые бахархуудаж гэшэ. Эндэ Испаниин, Швециин, Франциин, Великобританиин команданууд түрүүлжэ ябана.

Элдэб зүйлнүүдээр мурьсоон үргэлжэлһөөр.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Олимпиин нааданууды нээлгын үедэ Уласхоорондын олимпейскэ комитетэй президент Хуан Антонио Самаранч (зүүн гарһаа), США-гай президент Билл Клинтон.

Ц. ЦЫРЕМЖАПОВАЙ фото.

Спорт

ТОБШОХОНООР...

БОКС. Эршүүлэй дунда боксоор Россия Федерациин түрүү эзэлхын түлөө мурьсоон һаяхан Екатеринбург хотодо дүүрэбэ. Спорт мастернууд Жаргал Бадамаев, Александр Путинский, Вадим Федоркин, Эрдэни Султумов, Андрей Абралов, Баяр Ринчинов гэшэ республикыһаа нэрэ хүндые хамгаалһан байгаа. Манай боксернууд сооһоо гансал Андрей Абралов 48 килограммай шэгнүүртэ табиһан нуури эзэлһэн байха юм.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Европын чемпион Сергей Поповой дурааска зорюулагдаһан мурьсоон болобо. Эндэ манай республикын спорт атлетүүд яһала үндэр үрэ дүн харуулаа. Дмитрий Кархашин, Игорь Перушина, Владимир Чебунин болон бусад яһала һайн үрэ дүн түрүү харуулжа, илалта туйлаба.

БАРИДААН. Залуушуулай дундаһаа энэ жэлдэ Россия Федерациин чемпион болоһон спортын мастер Нима Нимаев Москва шадагша Подольск хотодо һуралсал һорилго хэхээ ошобо. Ушарынь гэшэ залуушуулай дунда дүрэ буляадалгын барилдаагаар дэлхэйин түрүү нуури эзэлхын түлөө августын 12-һоо Москвада нээгдэхэ "Забайкалин сэрэгэй округой тренерүүд Геннадий Махутов, Игорь Гармаев гэшэд тэрэниие һурган һоридог.

Манай юм

Футбол

НЭГЭДЭХИ ДҮХЭРИГЭЙ ТҮГЭСХЭЛДЭ

Россия Федерациин зүүн зонын командануудай дунда нэгэдэхи дүхэригэй уулзалганууд дүүрэхэ тээшээ дүтэлэ. Эндэ 4-5 командын дунда түрүү нуури эзэлхын түлөө тэмсэл үргэлжэлһөөр. Жэшээн, Омскын "Иртыш" футболистнууд хабарһаа мурьсоондэ таблицада түрүү нуури эзэлжэ ябана. Харин һүүлэй хэдэн нааданууд эдэнэр шүүгдэжэ, нэгэ нуури гэдэргээ сухариха баатар болоо. "Иртыш" футболистнууд Кемеровэй "Кузбасс" Томскын "Томь" командануудта айлшалхадаа, талмай эзэдтэ 1:3, 0:1 тоотойгоор шүүгдээ ха юм.

Түрүүнуури эзэлхые оролдожо ябаһан Томскын "Томь" команда Омскын "Динамо" 2:0 тоотойгоор "бүдэрүүлжэ" мурьсоондэ таблица толгойло бшуу. Кемеровэй футболистнууд Омскын командые аяар 6:0 тоотойгоор илажа, мурьсоондэ таблицада байдалаа һайжаруулаһан байна. Манай зонын футболистнуудтай хүсэ шадалаа туршахаар нааданда оруулагдаһан Назаровой "Викториа" үнэн бэээ бэлүүлжэ эхилбэ. Хоёрдохи жэлээ наадаха ябаһан эдэнэр Ангарскын "Ангара" командада айлшалхадаа, талмай эзэдые 3:0 тоотойгоор илажа, мурьсоондэ таблицада гурбадахи нуури эзэлнэ.

Манай "Сэлэнгэ" стадион дээрэ наадахадаа "Викториин", "Металлургин" футболистнууды 4:1, 3:0 тоотойгоор шүүжэ, добтолхы шэнжэтэй наада харуулаһан байгаа. Ээлжээтэ уулзалгануудаа үнгэргэхээ баруун хотонуудта ошоходоо урагшагүйдэбэ. Абаһаар Междуреченскын футболистнуудта 0:1 тоотойгоор шүүгдэһэн "Мотортой" 1:1 тоотойгоор тэнсэһэн байха юм.

Эдэ уулзалгануудай һүүлээр нааданай түрүүлшын хахадай уулзалганууд дүүрэхэ, футболистнууд хэдэ хоногой амаралтада гараба.

"Сэлэнгын" футболистнууд нааданай хоёрдохи хахадай түрүүлшын уулзалганууды стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Омскын хоёр команда манайда айлшаар ерэхээ хүлээгдэнэ.

Мүнөөдөрэй байдалаар мурьсоондэ таблицада уншагшадай анхаралда толилогдобо.

Б. ЦЫРЕМЖАПОВАЙ

Table with 6 columns: Команданууд, наадаа, шүүтээ, тэнсээ, шүүгдээ, бүрэлдэ. Rows include teams like 'Томь', 'Иртыш', 'Виктория', etc.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Editorial and contact information for the newspaper, including names like А.И. АНГАРХАЕВ and phone numbers.

Redaktionin телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарини - 2-50-52, секретаридаид - 2-62-62, таһагууд: нинтэ...